

## Primavera de Catalunya, encara

Alguns dels meus articles publicats en aquestes pàgines m'han valgut una aprovació gairebé unànime dels lectors: d'aquells, almenys, que m'han escrit o telefonat. No puc dir el mateix de «Primavera de Catalunya», del proppassat dia 2 de març. Jo diria que ha desvetllat més entusiasme per part d'alguns, però també més reticències.

Això em duu a insistir sobre dos o tres punts que em sembla convenient aclarir. El primer és el que fa referència a la jornada de l'onze de setembre del 1977. Quan dic que aquesta exalçava, per damunt de tot, Catalunya i el fet català, crec que no m'erro ni exagero. Que la manifestació s'efectués durant la Diada Nacional de Catalunya sembla suficient per a provar-ho. Per si això fos poc, dels milers i milers de banderes desplegadas aquell dia, un vuitanta-cinc o un noranta per cent eren catalanistes, i els documents gràfics —que per sort, existeixen— em sembla que confirmarien la meva asserció. L'altre deu o quinze per cent era repartit entre banderes comunistes (de disciplina diversa), anarquistes i llibertàries, andaluses, republicanes, ikurriñak i altres; però també n'hi havia de separatistes i dels Països Catalans, que se sumaven a les catalanes sense signe particular, perquè significaven que volien *més*, per a Catalunya, que no pas aquestes. Ens queda per determinar el significat d'unes quantes ensenyes, Per què havien vingut algunes d'elles durant aquella jornada? L'ur presència pot interpretar-se de dues maneres: com una afirmació autònoma en el context general de la diada, equivalent a un «jo també compto», «no m'oblideu», o bé com un acte d'homenatge a la nostra senyera i a tot el que ella significa. He de creure que les ikurriñak eren una simple adhesió a Catalunya. Vull creure que entre les altres banderes n'hi havia de context divers, les unes per a fer-nos costat, les altres per a fer-se valer. No crec que n'hi hagués cap que hagués vingut contra nostre. Fent un càlcul benèvol podem deduir que hi havia un cinc per cent de banderes que volien centrar l'atenció sobre elles mateixes, sobre el fet o l'opció que representaven. Equival a dir que d'aquell milió i escaig de manifestants, un milió hi era, exclusivament o prioritàriament, per sostenir la causa catalana. Per això afegeixo que si aquell dia se'ls hagués demanat, de viva veu, si volien una ampla autonomia per a Catalunya, amb tot el que això comporta, el sí hauria estat unànime. I aquest punt s'enllaça directament amb el següent.

Quan afirmo que hem d'esperar més dels immigrants mateixos que dels polítics madrilenys, sé també el que em pesco. No vull dir que els nostres polítics no hagin de continuar treballant a Madrid per obtenir els magres traspessos de serveis que ens han estat, teòricament, acordats. Però, a part la gasiveria amb què ens són concedits (no érem nosaltres els rancis i calculadors?), hi ha una altra consideració que s'imposa: quants d'esforços, quantes hores perdudes, quantes energies malgastades que haurien pogut esmerçar-se en feines més constructives que no pas aquest mesquí regateig! Com si no hi hagués prou problemes a resoldre, començant pel de l'atur, com si el país no portés prou anys endarrerits! L'Espanya vella, l'Espanya caduca entorpeix encara l'evolució i el rejuveniment de l'estructura estatal. Però aquesta lluita és la típica dels polítics i a ells queda encarregada la comesa ingrata d'haver d'enfrontar-se amb el llast del passat espanyol.

Però com que no sóc polític —anava a dir tot el contrari, però això podria ser mal interpretat—, penso més en aquesta massa humana que tenim a dins de casa i amb la qual hem de comptar, que no pas en les intrigues entre bastidors.

No crec, com Rousseau, que l'home sigui bo de naixença; però tampoc no crec, com sembla que volia Luter, que sigui dolent. Considero que el seu comportament, el seu grau de bondat i de maldat depenen de molts factors; biològics, psicològics i socials, íntimament entremesclats. M'inclino a creure que, en aquesta barreja, que és gairebé un aiguabarreig, predomina, encara que només sigui per una lleu, insignificant, imperceptible dosi o parcel·la, la bondat. Sense creure en això, sense aquesta base, no hi ha res a fer, i els teòrics del fuet sigui de l'ordre que sigui, tenen aleshores tota la raó. Si no creiem que la possibilitat de bé de l'home és, encara que només sigui una proporció infinitesimal, superior a la seva capacitat de mal, estem perduts. La història de la crueltat humana és la més esgarrifosa que la ment pugui imaginar! Però la història de la bondat, de la generositat, del sacrifici, de l'amor, a voltes, callat o invisible, és també, per sort, portentosa!

Per això, quan dic que hem d'atendre els immigrants i donar-los la prioritat, en els nostres esquemes de reconstrucció del país, és perquè compto amb aquest decantament de la balança cap al costat bo. Vull dir que si els immigrants coneixen els nostres problemes i se'ls explica bé que ells han vingut aquí a guanyar-se la vida dignament, però que una mà obscura i fal·laç pensava aprofitar-se d'aquest fet, innocent per part d'ells, per semblar el confusionisme a casa nostra o per a eliminar-nos a nosaltres mateixos en la nostra idiosincràsia més irrenunciable; si saben, en una paraula, que s'ha pretès, es pretén i es pretindrà manipular-los com a instrument del feixisme, aquests homes, la majoria, es giraran en contra aquesta maniobra i es posaran a favor nostre.

Dic això perquè són molts els qui es basquegen per entrar al futur Parlament de Catalunya, per accedir al poder o tenir-hi llocs des d'on poder encarrilar i consolidar la situació del país. La tasca que des d'allí podrà fer-se, per poc que els nostres polítics siguin hàbils, ha de ser considerable. Però no sols de pa viu l'home. Jo diria des d'ara, a tots aquells qui no surtin elegits, que no es desesperin, que de tasca no els en faltarà. És clar que llur labor no serà tan vistosa, ni tan agraïda, ni comptarà amb cap remuneració. Però així han estat fetes moltes coses durant aquests darrers quaranta anys. L'obtenció d'un Parlament de Catalunya i d'un govern autònom no ens ha de fer creure aquella tasca acabada. Això fóra, com deia, una altra forma d'autoengany. A l'home que ha vingut a guanyar-se el pa li caldrà trobar l'home i, si no el troba, malament, perquè hi ha llocs on les institucions no arriben, per perfectes que siguin. Al cap i a la fi, allò que va atreure Picasso i va fer que ell es considerés català, no fou cap institució, sinó uns quants amics, de nom molt concret, i un lloc on es reunien i confraternitzaven que es deia Els quatre gats.

Hi ha, encara, un punt delicat, sobre el qual no puc deturar-me per falta d'espai —perquè requeriria una anàlisi minuciosa i aprofundida— i per falta dels coneixements necessaris, però que no vull passar per alt: és el que fa referència a la figura de

Companys. Sigui quin sigui el judici que la posteritat emeti sobre el seu encert o el seu desencert en alguns moments molt concrets de la seva actuació política, no hi ha dubte que ell va ser jutjat i afusellat com a president de Catalunya i que ho hauria estat igual amb una connotació social de signe diferent. Cal, només, recordar el cas de Carrasco i Formiguera. El cert és que, agradi o no agradi, Companys representava també la classe obrera, perquè havia estat l'advocat dels sindicalistes i els havia donat una àmplia entrada al govern de Catalunya.

Ara bé: que el significat de la seva fi sigui inequívoc i en faci un president màrtir, no ha d'impedir els historiadors d'analitzar equànimement els seus actes, perquè ens pot ajudar molt a aclarir el nostre passat immediat i això ho necessitem per a poder encetar el nostre futur. La seva fi no ens ha de fer caure en la posició fetitxista, que imposa tabús sobre certes qüestions, però ens ha d'obligar a apropar-nos-hi amb amor, i no podem tolerar cap judici que no parteixi d'aquesta base. És un punt important, gairebé diria que cabdal amb vista a nosaltres mateixos, amb vista a la nostra salut col·lectiva. Clarificar-lo és entrar en una etapa de maduresa que m temo que encara no hem assolit: la de superar del tot —internament, orgànicament— la guerra civil. La figura de Companys acomplexa molts catalans, alguns a favor, els altres en contra. I ja fóra hora que ens alliberéssim d'aquests complexos i esdevinguéssim adults d'una vegada.

Josep Palau i Fabre

*Avui*, 18 de març del 1980